

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ

विद्यार्थी आरोग्य सेवा योजना

विद्यार्थिनी आरोग्य प्रबोधन उपक्रम

विद्यापीठांतर्गत राबविण्यात येणारा विद्यार्थिनींच्या सर्वांगीण आरोग्य विषयाबाबतचा हा महत्वाकांक्षी उपक्रम असून त्याची मूळ संकल्पना मा. कुलगुरु डॉ. वासुदेव गाडे यांची आहे त्यांच्या अविरत प्रोत्साहन व मार्गदर्शनामुळेच सदरचा कार्यक्रम तयार करणे सुलभ झाले आहे.

उद्दिष्टे :

महाविद्यालयात शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थिनींमध्ये दिसणाऱ्या आरोग्याच्या समस्या उदा. Anaemia (रक्तातील लोहाची कमतरता), आहारातील महत्वाच्या घटकांची कमतरता (Malnutrition), मासिक पाळी दरम्यानच्या तक्रारी , समज व गैरसमज तसेच मानसिक व भावनिक समस्या या सर्वांचा विचार करून विद्यार्थिनी आरोग्य प्रबोधन उपक्रम राबविण्यात येत आहे.

लाभार्थी :

विद्यापीठांतर्गत पुणे , अहमदनगर व नाशिक जिल्हयातील सर्व ९३५ महाविद्यालयात शिक्षण घेणाऱ्या अंदाजे ३,५०,००० विद्यार्थिनी या कार्यक्रमाच्या लाभार्थी आहेत.

उपक्रमाबाबत :

भाग एक :

विद्यापीठांतर्गत महाविद्यालयातील सर्व विद्यार्थिनींची हिमोग्लोबीन तपासणी करण्यात येईल. हिमोग्लोबीन ९ पेक्षा कमी असलेल्या विद्यार्थिनींना रक्त वाढीच्या गोळ्या मोफत देण्यात येतील. हिमोग्लोबीन तपासणी ही संपूर्ण शैक्षणिक वर्ष महाविद्यालयांच्या सोयीनुसार चालू राहील.

भाग दोन :

आरोग्य विषयक खालील कार्यशाळांचे आयोजन प्रत्येक महाविद्यालयात त्यांच्या सोयीनुसार आयोजित करण्यात येणार आहे.

१. आहारशास्त्र
२. स्वच्छता (वैयक्तिक व सामुदायिक)
३. व्यसनाधिनता
४. परिणामाचा विचार न करता केलेले वर्तन व त्याचे धोके
५. मानसिक औदासिन्य
६. परीक्षा / वसतिगृहात राहण्याने निर्माण होणारे ताण व त्याचे व्यवस्थापन
७. स्त्रियांविषयीच्या कायद्यांची ओळख
८. अभ्यास / करिअर आणि वैयक्तिक जबाबदारी यांचा समतोल
९. स्वसंरक्षण (लैंगिक छळ , आकलन व प्रतिक्रिया)
१०. स्त्रियांचे आजार व त्याबाबत माहिती

उपक्रमाबाबत अधिकचा तपशील :

कार्यशाळांसाठीचे विषय तज्ज्ञ समितीव्दारे व संबंधित विषयातील तज्ज्ञांशी चर्चा करुन ठरविण्यात आले आहेत.

प्रत्येक विषयातील तज्ज्ञांच्या सहभागाने त्याविषयाची माहिती पॉवर पॉइंट प्रेझेंटेशन मध्ये तयार केलेली आहेत.

कार्यशाळेच्या सादरीकरणासाठी १०० च्या आसपास पात्र व्यक्तींना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे. यामध्ये बऱ्याच महाविद्यालयातील प्राध्यापकांचा समावेश आहे

या प्रशिक्षणामध्ये सदर विषय महाविद्यालयात कसा मांडावा व त्याविषयाच्या अनुषंगाने येणाऱ्या प्रश्नांची कशी उत्तरे द्यावीत याचाही समावेश आहे.

परिपूर्ण प्रशिक्षणामुळे हा कार्यक्रम महाविद्यालयात राबवितांना त्यात एकसारखेपणा राहिल तसेच, हा कार्यक्रम महाविद्यालयात सादर करतांना त्याची गुणवत्ता सर्व ग्रामीण व शहरी महाविद्यालयांत एकसारखी राखण्याचा प्रयत्न केलेला आहे.

नोंदणी कशी करावी याची माहिती :

कार्यक्रम समन्वयाची जबाबदारी महाविद्यालयातील एक अथवा दोन शिक्षकांवर सोपवावी. शिक्षकांनी विद्यापीठाचे संकेतस्थळावर जाऊन हा कार्यक्रम महाविद्यालयात आयोजित करण्यासाठी सोयीचा दिवस निवडावा व कार्यशाळा अथवा हिमोग्लोबीन तपासणीसाठी नोंदणी करावी.

विद्यापीठाचे संकेतस्थळ : www.unipune.ac.in/healthcentre

नोंदणी केल्यानंतर ईमेलव्दारे महाविद्यालयाला कार्यक्रम निश्चीतीचे कळविले जाईल.

सदर इमेलच्या (attachment) मध्ये तीन कागदपत्रे असतील.

देयक १ : कार्यशाळेसाठी बोलविण्यात आलेल्या प्रशिक्षकाचे मानधनाचे देयक.

देयक २ : कार्यक्रम आयोजनाचे महाविद्यालयाचे मानधनाचे देयक

प्रमाणपत्र : विद्यार्थिनींची हिमोग्लोबीन तपासणी केल्याचे प्रमाणपत्र

कार्यक्रम निश्चित झाल्यानंतर महाविद्यालयास ईमेल व त्यासोबत असलेल्या अॅटॅचमेन्ट मध्ये संबंधित कार्यक्रमाची कागदपत्रे असतील ती महाविद्यालयांनी डाऊनलोड करुन त्याची प्रिन्ट काढावयाची आहे.

महत्वाच्या सूचना :

१. उपक्रम आयोजित करतांना भाग १ व भाग २ एकत्र किंवा वेगळे घेतले तरी चालतील.

२. हिमोग्लोबीन तपासणी एका विद्यार्थिनीची एकदाच होईल.

३. कार्यशाळा आयोजनाच्या संख्येवर बंधन नाही. एका विषयाची कार्यशाळा अनेक वेळा अथवा विविध विषयांच्या कार्यशाळा एका पेक्षा जास्त वेळीही आयोजित करता येतील.

उपक्रम आयोजनासाठी माहिती :

भाग १ : हिमोग्लोबीन तपासणी. . . . .

हिमोग्लोबीन तपासणीसाठी महाविद्यालयातील एक वर्ग उपलब्ध करावा. सदर वर्गात खालील सुविधा असाव्यात

- अ) जरूरीप्रमाणे टेबल्स व खुर्च्या
- ब) एक कॉट (रक्ताचा नमुना घेतांना चक्कर आल्यास)
- क) हिमोग्लोबीन तपासणीचेवेळी एक किंवा दोन स्त्री शिक्षकांना उपस्थित राहण्यास सांगावे.
- ड) पिण्याच्या पाण्याची व्यवस्था

भाग २ : आरोग्य विषयक कार्यशाळेचे आयोजनासाठी

- अ) कार्यशाळेच्या आयोजनासाठी वर्ग
- ब) एल सी डी प्रोजेक्टर व लॅपटॉप
- क) कार्यशाळेच्या वेळी एक किंवा दोन स्त्री शिक्षकेतर सेवकांना उपस्थित राहण्यास सांगावे.
- ड) शक्यतो महाविद्यालयातील शिक्षकांनी उपस्थित राहू नये म्हणजे विद्यार्थिनींना मोकळेपणाने कार्यक्रमात भाग घेता येईल व प्रश्न विचारण्यास संकोच वाटणार नाही.

इतर सूचना :

- १) कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यापूर्वी महाविद्यालयाला कार्यक्रमासंदर्भात पाठविलेल्या इमेल सोबत असलेल्या सर्व 'attachments' च्या प्रिन्टस् काढून घ्याव्यात.
- २) मुर्लीच्या हिमोग्लोबीन तपासणीचे काम पूर्ण झाल्यानंतर तपासणी झालेल्या विद्यार्थिनीची संख्या प्राचार्यांनी प्रमाणित करून प्रमाणपत्र संबंधित एजन्सीकडे द्यावे. (प्रमाणपत्राचा नमुना ईमेल अॅटॅचमेन्ट मध्ये असेल)
- ३) कार्यशाळेचे आयोजन झाल्यानंतर संबंधित प्रशिक्षकाची देयकावर सही घेऊन त्यांत नमूद करण्यात आलेले मानधन रोख अदा करण्यात यावे व देयक विद्यापीठाकडे परताव्यासाठी मा. प्राचार्यांच्या सहीने पाठविण्यात यावे. (देयकचा नमुना ईमेल अॅटॅचमेन्ट मध्ये असेल)
- ४) कार्यशाळेचे आयोजन झाल्यानंतर प्रत्येक कार्यशाळेपोटी रु १०००/- मानधनाचे देयक प्राचार्यांचे सहीनिशी विद्यापीठाकडे सादर करावे (देयकचा नमुना ईमेल अॅटॅचमेन्ट मध्ये असेल)

रक्तवाढीच्या गोळ्यांचे वाटप. . . . .

ज्या विद्यार्थिनींचे हिमोग्लोबीन ९ पेक्षा कमी आहे त्यांना रक्तवाढीच्या गोळ्या विद्यापीठातर्फे देण्यात येतील. अशा विद्यार्थिनींच्या नावाची यादी व रक्तवाढीच्या गोळ्या महाविद्यालयाला पुरविण्यात येतील. तरी सदर यादीनुसार गोळ्या वाटप करण्यात येऊन यादीवर नोंद करण्यात यावी व सदरची यादी स्कॅन करून विद्यार्थी आरोग्य सेवा योजनेकडे ईमेल व्दारे पाठविण्यात यावी.

(email: mo@pun.unipune.ac.in)

पत्रव्यवहारासाठी संपर्क : विद्यार्थी आरोग्य सेवा योजना ,सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ,पुणे-७

डॉ. शशिकांत दुधगावकर

९८५०४३४२१२

श्री. गणेश सावंत ९४२११ २२७३३
श्री. सी एन कुलकर्णी ९४०३१८६७७५

संपर्कसाठी ईमेल : dr.dudhgaonkar@pun.unipune.ac.in